

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 209/96

בפני כב' השופט י. עדיאל

בעניין:

מדינת ישראל

ע"י ב"כ היועץ המשפטי לממשלה
עו"ד גושן מהרשות להגבלים עסקיים

המאשימה

נגד

אהליך יעקב בע"מ ו- 19 אחרים

הנאשמים

החלטה

1. המאשימה מבקשת להגיש כראייה הודעות שמסר הנאשם מספר 17, אריה דגן (להלן – הנאשם) המתייחסות, לפי הטענה, להסדרים כובלים שהנאשם היה צד להם בעבר. מטרת ההצגה של ראיות אלה, לדברי ב"כ המאשימה, היא לסתור את ההגנה שמעלה הנאשם לפי סעיף 48 לחוק ההגבלים העסקיים, העשויה לפטור מנהל מאחריות לעבירה "אם הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו, ושנקט בכל האמצעים הסבירים להבטחת שמירתו של חוק זה".
 2. לטענת ב"כ המאשימה בחינת הגנתו של הנאשם מחייבת את בית המשפט לבחון, לא רק את התנהגותו של הנאשם כמנהל החברה במקרה הספציפי העומד לדיון על פי כתב אישום זה, אלא גם כיצד פעל הנאשם כמנהל באופן כללי, ובפרט כיצד הוא פעל כשבאו לפניו מקרים אחרים של חשש לעבירה על חוק ההגבלים העסקיים, והאם הוא נקט באותם מקרים באמצעים להבטחת שמירתו של החוק, או שפעל אחרת. לצורך כך מבקש ב"כ המאשימה להוכיח את מעורבותו של הנאשם, בין מעורבות ישירה ובין מעורבות עקיפה – כמנהל, בשני הסדרים כובלים ש"מפלס" היתה צד להם בעבר. האחד הוא הסדר כובל בנושא ה- פי.וי.סי, שבגינו כבר הורשע הנאשם בעבר (בפני), והאחר הוא הסדר פ.פ.מ (ראשי התיבות של השותפים להסדר) הנוגע לצנרת פוליאתילן, שלגביו לא הוגש כתב אישום.
 3. נושא זה עלה עוד בהחלטה שניתנה בתיק זה ביום 10.12.98, אז ביקשה המאשימה להגיש כראייה נגד הנאשם מסמכים מסוימים הנוגעים, לטענתה, לניסיונות שנעשו על-ידי הנאשם לביצוע עבירה (בהיותו צד להסדר כובל) בנושא אחר – הסדר כובל בענף צינורות הפוליאתילן.
- באותה החלטה נקבע שבעיקרון היה מקום להציג כנגד להציג כנגד הנאשם ראיות בדבר מעשים דומים, וזאת לשם סתירתה של טענה אשר ניתן היה לצפות כי הנאשם יסתמך עליה להגנתו (כגון: שגגה, טעות או תום לב), או כאשר קיים חוסר בהוכחות שבידי התביעה לשם הוכחת המחשבה הפלילית של הנאשם (ע"פ 265/64) **שיוביץ ואח' נ' היועץ המשפטי**, פד"י יט(3) 421. עם זה, לא התרתי הצגתן של אותן ראיות בהתחשב באיכותן

ובמשקלן הראייתי. זאת לאור הכלל שעל בית המשפט לשקול היטב האם יש במשקל הראייתי הטמון בראייה מסוג זה כדי להצדיק פגיעה אפשרית בנאשם, הנובעת מגלוי עברו הפלילי (ע"פ 3049/94 פלוני נ' מדינת ישראל, פד"י מט(4) 189, 193).

4. הקושי האחד הועמד בדרכה של המאשימה מקורו בסעיף 163 לחוק סדר הדין הפלילי, הקובע כי: **"נאשם שבחר להעיד לא יישאל בחקירה שכנגד שאלות בעניין הנוגע להרשעותיו הקודמות..."**. הואיל והנאשם הורשע בעבר בהיותו צד להסדר כובל בנושא ה- פ.ו.י.סי, לא ניתן לחקור אותו על נושא זה. ב"כ המאשימה אמנם מציין שאין לו עניין בעצם ההרשעה, אלא בפעולותיו של הנאשם באותה פרשה. אולם גם אם לא יישאל הנאשם בחקירתו הנגדית לגבי עצם ההרשעה, גם כך, מדובר **"בעניין הנוגע להרשעותיו הקודמות"**, שעליו לא ניתן לחקור בחקירה שכנגד.

5. הוראות סעיף 163 להסד"פ אמנם איננה עומדת כמכשול בפני בקשת המאשימה בעניין הסדר ה- פ.פ.מ, שכן האשם לא הורשע בנושא זה. אולם אינני רואה מקום להצגת ראיות גם בנושא זה. זאת משום שגם ב"כ המאשימה עצמו איננו טוען כי מדובר בשיטת ביצוע זהה, **"גם לא בדיוק מעשים דומים"** כלשונו, הגם שיש לטענתו נקודות דמיון בין אותו הסדר כובל שבוצע לפי הטענה בעבר, לבין ההסדר הנוכחי. גם אני לא מצאתי בחומר שלפני ראיות המצביעות על דמיון כזה, המצדיק, מבחינת איכותו הראייתית, מתן היתר להצגה ראיות בדבר ביצוע עבירות קודמות על ידי הנאשם.

6. טענתו העיקרית של ב"כ המאשימה, היא כי הוכחת התנהגותו של הנאשם במקרה או במקרים הקודמים היא ראייה ישירה לדרך ההתנהגות של הנאשם, ככל שהיא נוגעת לנקיטת אמצעים סבירים להבטחת שמירתו של חוק זה. מבחינה זו אין מדובר, לפי הטענה, בלימוד היקש ממעשים דומים או משיטת ביצוע דומה, אלא בשלילה ישירה של יסוד ההגנה שעליו סומך הנאשם את הגנתו.

טענתו זו מבסס ב"כ המאשימה על פסק הדין בע"פ 8511/96 דן אגודה שיתופית נ' מדינת ישראל, פד"י נב(2) 871, שגם שם נדונה הגנה דומה, העשויה לעמוד לנאשם על פי סעיף 37(ב) לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים תשי"ח-1957, המטיל על מעביד אחריות פלילית לגבי עבירה המתבצעת על ידי עובדו, אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ושנקט בכל האמצעים הסבירים להבטיח שמירתו של אותו חוק. באותו מקרה עבר נהג של דן עבירה על צו לפי חוק הפיקוח. בגין כך הועמדו לדין הנהג וחברת דן – מעבידתו. חברת דן העלתה את טענות ההגנה האמורות העומדות לה מכוח סעיף 37(ב) לחוק הפיקוח. אולם טענות אלה נדחו על ידי בית המשפט העליון, אשר קיבל את עמדתו של בית משפט המחוזי כי: **"המערערת לא הוכיחה – במידה המוטלת עליה – כי נקטה את "כל האמצעים הסבירים" להבטחת קיום הוראותיו של סעיף 4 לצו על ידי נהגיה"** כהמחשה לאי נקיטת אמצעים אלה הצביע בית המשפט המחוזי **"על אי מיצוי כוחה של נקיטת אמצעי משמעת בעניין זה"**. בקבלו עמדה זו קבע בית המשפט העליון כי: **"נדרשת בעניין זה נקיטה מסיבית יותר של אמצעי משמעת, תוך פירסום נאות של תוצאותיהם מצד אחד, וכי ראוי שתלווה לכך פרסומת נאותה של חוקות הנהגים כלפי הנוסעים וזכותם להתלונן על הפרתן של חובות אלה מצד אחר"**.

גם כאן, בדומה לאותו מקרה, טעון ב"כ המאשימה, העובדה שהנאשם לא נקט במקרים אחרים בכל האמצעים להבטחת שמירתו של חוק זה, יש בה כדי ללמד גם על התנהגותו במקרה הנוכחי. לפיכך, טעון ב"כ המאשימה, ראיות אלה רלבנטיות לצורך שלילת הגנתו של הנאשם, גם אם הן כרוכות בהצגת ראיות הנוגעות לעברו הפלילי.

7. לדעתי, אין ללמוד היקש לענייננו מפסק הדין בע"פ 8511/96 הנ"ל. ראשית, אינני רואה נפקות, לעניין זה של מתן היתר להוכחת ביצוען של עבירות קודמות, לאבחנה בין הצגתן של ראיות אלה כדי להוכיח באופן ישיר את ביצוע העבירה הנוכחית, לבין הצגתן לשם שלילת טענת ההגנה שעשוי הנאשם להעלות. בשני המקרים, לפי הפסיקה, אין לקבל ראיות כאלה, אלא כאשר מדובר בשיטה זהה או במעשים דומים.

אשר לפסק הדין בע"פ 8511/96 הנ"ל באותו מקרה כלל לא נטען שלחברת דן היתה אחריות פלילית כלשהי בגין העבירות שבוצעו על ידי נהגיה בעבר. לכן גם לא דובר באותו מקרה בלימוד היקש מהתנהגותו העבריינית לש הנאשם (דן) בעבר לגבי התנהגותו העבריינית במקרה נשוא האישום. לפיכך גם לא עמד שם בית המשפט בפני הצורך לבחון את תחולתם באותו מקרה של הכללים המגבילים הצגת ראיות בדבר עבירות קודמות שבוצעו על ידי הנאשם.

באותה סיבה גם לא נזקק בית המשפט באותו עניין באופן מפרש לנושא ה"שיטה" או ה"מעשים הדומים", שהוא נושא רלוונטי במקום שבו מדובר במתן היתר להצגת ראיות בדבר ביצוע עבירות קודמות על ידי הנאשם. עם זה, בפועל, דובר באותו פסק דין בראיות המצביעות על שיטה. זאת, משום שהראיות בדבר הימנעותה של דן בעבר מלנקוט נגד נהגיה באמצעי משמעת בגין הפרתו של חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, נועדו להוכיח דפוס התנהגות קבוע, או שיטת התנהגות, המעידה על התנהגותה של דן בכל הקשרו לדרכי האכיפה של חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים והתייחסותה לחוק זה.

8. ואולם, במקרה הנוכחי, משמדובר במקרה אחד (או אפילו בשניים, אם נתעלם מהוראות סעיף 163 לחוק סדר הדין הפלילי) לא ניתן לטעון לשיטה, וגם לא למעשים דומים, ולמעשה, כפי שהוסבר לעיל, גם ב"כ המאשימה טוען כך.

9. התוצאה היא שאינני מתיר הצגתן של הראיות המבוקשות.

אני מבטל את הישיבה הקבועה בתיק זה ליום 29.10.00.

ניתנה היום, כ"ד בתשרי תשס"א, (23 באוקטובר 2000), בהעדר הצדדים.

המזכירות תמציא העתק ההחלטה לב"כ וכן תודיע להם טלפונית על ביטול הישיבה.